

dixerunt. Marcionis ac Manetis discipuli corporea quaeque, et quae sub oculis cadunt diuinae prouidentiae subtraxerunt. Rabbi Moises antiquos quosdam sequutus, sola quae corruptionis expertia sunt, quae putabat ipse coelestia corpora ac elementa, et solas rerum, quae corruptioni obnoxiae sunt, species, non vero indiuiduum diuinae prouidentiae subesse statuit: humanam tamen naturam exceptit, cuius singularia, propter splendorem intellectus quem participant, ut ipse ait, a Deo regi confessus est. Priscillianistae, iique quos Genethliacos appellant, ad fatum et immutabiles syderum cursus, progressiones, et institutiones omnia, sublata quauis Dei prouidentia, referebant, ut alibi forte dictum est. Hodierni demum increduli in veterum Epicureorum errore versantur, non curare scilicet Deum, quae infra se sunt, praesertim quid agat humanum genus.

Argumenta autem, quibus veritatem hanc, nedum haereticorum impietas, sed et nonnullorum e Christi alumnis aut infirmitas, aut importuna curiositas impetere solent, duas velut in clases distributa sunt: ducuntur enim alia ex sacris litteris, alia ex naturae ratione. A prioribus ordientes, primum illud est, quod Ecclesiae ix. legimus: »vniuersa aequae eueniunt iusto et impio, bono et malo«: imo »via impiorum saepe prosperatur, quemadmodum Propheta conuenitur, iusti autem in afflictione sunt«: nulla ergo Deo humanarum rerum cura est. Secundum: ibidem subditur: »vidi sub sole nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, sed tempus casumque in omnibus«: sed quae in temporis casusque potestate sunt posita Dei prouidentia non reguntur: non ergo haec prouidentia sua gubernat Deus. Tertium: Deus hominem reliquit in manu consilii sui, ut Ecl. xv. scriptum est: at qui sibi dimissus est, et sui iuris factus, ab alio non gubernatur: hominem igitur Deus non gubernat. Quartum: dato Deum hominum curam gerere, non omnium tamen sed perpaucorum, iustorum nempe, curam huiusmodi habet: nam etsi de probis piisque scriptum sit Psal. xxxiii: »oculi Domini super iustos, et aures eius in preces eorum«: nihil tale de improbis et sceleratis, quos ut Psal. lxxx. legere est, »dimisit Deus secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis«: atque ita dimisit, ut et Angelorum praesidio, quod in prouidentiae generalis beneficiis numeratur, eos priuet; quod, iis quae apud Ierem. cap. l. legimus, nempe: »curauimus Babilonem, et non est sa-

»nata, derelinquamus eam«, significari Patres interpretantur: Dei ergo prouidentia non ad omnes se extendit. Quintum: brutis animantibus Deum minime prouidere non semel in sacris litteris expressum est: ait enim Apostolus I. ad Cor. ix. »numquid de bobus cura est Deo?« Et Habac. cap. i. »Domine quare taces, deuorante impio iustiores se? Et facis homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem«. Quibus verbis quaeritur Propheta infirmiores iustos a potentioribus improbis opprimi, quemadmodum minores pisces cedere maioribus in praedam solent: atque pro certo sumere videtur, Deum piscibus et reptilibus non consulere: at si nulla Deo brutorum animantium cura est, ceterorum quae inanimata sunt, sensuque et vita carent, nullam omnino curam habere potiori titulo ponendum est: plurima igitur sunt quae diuinam prouidentiam subterfugiunt. Sextum (et est primum ex his quae ex ratione ducuntur): haec prouidentia, quae res singulas suis necit ordinibus, idem omnino videtur ac Stoicorum fatum, quod ex Clarysipo Gellius ita describit: »sempiterna quaedam et indeclinabilis series rerum, et catena voluens semetipsa sese et implicans per aeternos consequentiae ordines, ex quibus apta connexaque est«: at id fidelium nullus admittere inculpate poterit: neque ergo in Deo prouidentiam. Septimum: si Deus ideo consuluit hominibus, quod iis largitus est rationem, illis solum consuluit, quos bona ratione donauit, qui quidem sunt perpauci: sed Deo indignum est paucis ab ipso consultum esse adserere: sequitur ergo ut nemini consultum sit. Octauum: extant quamplurima in hac rerum vniuersitate, quae a recto ordine deflectunt, et nequam cum suarum caussarum sine cohaerent, ut monstra et ostenta: alia etiam, quae nullam vniuerso adferunt pulchritudinem aut vtilitatem, qualia sunt innumera insectilium et vermiculorum genera: ergo saltem erga haec nulla extat in Deo prouidentia. Vltimum: videtur congruum ut Altissimus vniuersorum dominator vrens creaturarum ministerio, quemadmodum Reges, subiecta non gubernet immediate: erga istiusmodi igitur non est in illo prouidentia.

Sunt haec, quae aduersus Dei prouidentiam suppeditare ratio vel auctoritas solet, quaeque suo ordine refelluntur. Et primum quidem ex his quae ab auctoritate ducuntur, quod est recentium Epicureorum Achilles, nullo negotio discutitur. Etsi enim omnia nobis videantur bonis et malis aequaliter euenire, quia nos lateret cur singula Dei prouidentiam

lencia dispenset, dubitandum tamen non est, quin omnium, quae iusto et impio, bono et malo accidunt, sit recta ratio, secundum quam diuina prouidentia cuncta disponit, quum sit Deus, vt sapientissimus et omniscius, ita rectissimus et sanctissimus. Quid ergo est, quod plura euentu inordinata nobis videntur, inepta etiam et inconuenientia? Perbel- le D. Thomas hoc declarat exemplo: Fabri officinam ingresso, nes- cientique quid fabrilia tot instrumenta vsus et commodi habeant, vi- dentur illa inutiliter multiplicata: non ita vero ei, qui virtutem ar- tis perspectam habet, nec non rationem singulis instrumentis vtendi. Sola itaque consiliorum Dei ignoratio in causa est, vt quaedam eius opera praeter ordinem et rationem esse videantur. Quid si prospera et secunda saepe improborum via, proborum contra plerumque aspe- ra, et aerumnis angoribusque plena? E Scripturis et Patribus rationes in promptu essent multae, quibus a Deo haec sapientissime disponi euinceremus. Ceterum quia apud homines quibuscum agimus, nihil habet ponderis auctoritas Scripturae et Patrum, sed sola naturae ra- tio, erit nobis vna haec defensionis arx. Improborum verane an ad- umbrata est prosperitas? Quam tristis est, aiebat Cicero, scelerum poena conscientia! Quanta eius vis in vtramque partem, vt neque timeant qui nihil commiserunt, et poenam semper ante oculos ver- sari putent qui peccarunt! Quod si qui satis, ait idem, opibus sibi contra conscientiam muniti videntur, Deos tamen horrent, easque ip- sas sollicitudines, quibus eorum animi nocte dieque exeduntur, a Diis immortalibus supplicii causa importari putant. Scelerum autem consci- entia numquam non cruciatorum quae tranquillitas, quae iucundi- tas, quae prosperitas? Probi contra pique nonne in iis quibus pre- muntur malis habent quo se consolentur, conscientia, nempe, opti- mae mentis? Iustos deinde calamitate affectos illi solum miseros pu- tant, qui ignorant quid virtus valeat. Cum his vero tam solidis pio- rum bonis quae potest fallax impiorum prosperitas comparari?

Secundum eiusdem Ecclesiast. testimonium, quod humana omnia ad tempus casumque referre videtur, optime cum diuina prouiden- tia componit D. Thomas (1) dicens, quod si causae inferiores spec- tentur, multa in humanis actibus casu eueniunt, nihil tamen in eis- dem fortuitum esse, si ad diuinam prouidentiam referatur, quae om- nes praeminet, omniaque prout cuiusque natura exigit, ordinat at- que disponit: imo quod multa saepe contingant contra ac debuis- sent

(1) Quaest. v. de verit. art. 5.

sent pro inferiorum caussarum natura, atque dispositione euenire, ar- gumento esse, actus humanos Dei prouidentia gubernari.

Ad tertium dicendum: non ita a Deo in manu consilii sui relic- tum hominem esse, vt iam sit ille omnino sui iuris, sed dimissum dici, quia hoc ei prae omnibus, quae infra eum sunt, peculiare a Deo tributum est, vt sit actuum suorum dominus et prouisor; neque ta- men humana haec prouidentia potest diuinam excludere; quemadmo- dum humana vis agendi, et potestas diuinam virtutem et efficientiam. Praeterquamquod enim, vt ait Apostolus, »in ipso viuimus, moue- »mur, et sumus«, nonne quaelibet singularis causa ab vniuersali pender, eique subest?

Illud autem quod in Psalm. dicitur, iustorum nempe specialem esse Deo curam, adeo vt nihil sinat eis accidere, quod non illis con- ducibilis sit ad salutem, eosdemque ad malum bonum promoueat, ve- rissimum est; nec ab eximia hac cura et prouidentia improbos alie- nos esse negamus. Quid vero? num et ab vniuersalis prouidentiae or- dine exclusi isti sunt? Quum ipsi bruta animantia imitentur, quod in Psalmis notatum est verbis illis (2): »homo quum in honore es- »set, non intellexit«, cet. eadem Deo eorum cura quae iumentorum; ea scilicet quae in eis bona vel mala sunt, non ordinantur ad pro- prium eorum bonum, sed ad bonum aliorum. Hinc boni ac iusti al- tiori modo a Deo gubernantur quam mali et improbi: mali enim dum ab vno prouidentiae ordine recedunt, Dei voluntatem non imple- tes, in alium incurrunt, vt scilicet de eis voluntas diuina fiat: sed bo- ni omnimode sunt in recto prouidentiae ordine; quum et ipsi vitam actusque suos ad Dei voluntatem componentes, rectum ordinem prou- identiae seruent, et Deus in prouidendo eis ordinem humanae dignitati congruum seruet. Hinc apparet, non ita a Deo dimitti et derelinqui im- pios, vt omnem omnino eorumdem procuracionem abiciat, sed quia eorumdem actus non ordinat in eorum promotionem, et praecipue quantum ad reprobos: quare licet alieni a singulari Dei prouidentia, quae piorum, maximeque electorum, propria est, generali tamen eius- dem gubernatione reguntur.

Neque diuinam prouidentiam subterfugiunt nequissimi illi, »qui »quum in profundum venerint, contemnunt, qui quasi per iocum »operantur scelus, et quasi aquam bibunt iniquitatem«. Hoc quod ex eo colligitur, quod sunt, viuunt, et operantur; si enim ab illa pe-

Tom. I.

Ec

ni-

(2) Psalm. xlv.

nitus deserti essent, perirent oporteret, ac in nihilum redigerentur. Hos itaque curat Deus, vt bruta, quibus prouidet, non propter ipsa, sed propter homines; nam ex impiorum, maxime reproborum, sceleribus electorum vtilitatem elicit, suaeque prouidentiae rectitudinem manifestat, ostendens, quae sint liberi arbitrii in se relictii vires, quae suae benignitatis et gratiae virtus in iis, quos a peccato, aeternoque interitu remouet, et impiorum exemplo commonefaciens, vt »qui stat, »videat ne cadat, omnesque cum timore et tremore salutem suam »operentur«. Cadunt ergo sub Dei prouidentia scelera etiam ipsa vt vt immania; non quidem sub ea, quae a Ioan. Damasceno (3) *approbationis* prouidentia dicitur, neque enim Deus natura sua sanctissimus atque rectissimus, turpe quidpiam ac inordinatum efficere aut probare potest; sed sub ea, quam Damascenus ipse *concussionis* seu permissionis appellat.

¶ Quid autem de brutis animantibus? Nec haec a Dei prouidentia aliena esse, Paulli et Habacuc testimoniis efficitur. ¶ Quo enim Apostolus spectat, dum ait: »Deo curam non esse de bobus? Qui integram eius orationem expendit, intelliget, non aliam huius loci esse sententiam, quam non vnam eandemque esse irrationabilium ac rationabilium prouidentiam, sed horum multo altiore potioreque seu vt S. Thomas exponit (4), Apostolum diuinæ prouidentiae animantia bruta non omnino subtrahere, sed ibi vnum hoc sibi habere propositum ad docendum, non ita Deum bruta animantia curare, vt propter illa ferat homini legem, praecipiatque vt bene eis faciat, aut ab occisione eorum absteat: sunt enim »bruta in vsum hominum facta, vnde non sunt propter se prouisa sed propter hominum nem».

Similiter, qui primum et secundum Habacuc caput oculis animoque lustrauerit, deprehendet exactam plane ad Prophetam mentem S. Thomae glossam (5): »in piscibus, ait, et brutis animalibus »Deus hoc ordinauit, vt potentiora infirmiora subiciant absque aliquid cuius meriti vel demeriti consideratione, sed solummodo ad conseruationem boni naturae«. Neque enim mactatur, voraturque a lupis ouis quia peccarit, sed quia non esset vitae lupi conseruatio absque pecudis occisione. ¶ Et ideo miratur Propheta, si hoc modo »etiam res humanae gubernentur, quod est inconueniens«. Quum enim tunc a Chaldaeis idololatriis ac impiis opprimerentur, vastarentur-

(3) Lib. II. de fide orthodox. cap. 29. (4) I. p. q. 22. a. 2. ad 5. (5) Ibid. ad 2.

turque Iudaei, Propheta non ex sua, sed »ex persona populi nescientis iudicia Dei inuestigabilia, et profundum diuitiarum sapientiae et »scientiae eius«, vt Hieronymus loquitur (6): vel ex persona humanae impatientiae, in querulam vocem et plenam doloris erumpit, dicens, quare respicis contemtores, et taces, cet., perinde ac si absque vlla meriti vel demeriti consideratione ita contingeret, factique essent homines »quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem«. Mox tamen respondisse Deum ad querimonias suas, ac declassasse, inquit, »suscitatos ab se Chaldaeos, gentem amaram et velle locem... vt possiderent tabernacula non sua«, cet. ad Hebraeorum correptionem.

Atque hoc pacto soluta illa sunt, quae ab auctoritate sumebantur, argumenta. Pro septimo soluendo apprimè notandum est, quaeritionem de fato, quam Cicero vocat obscurissimam, non debere mentes fidelium pulsare. Non enim datur fatum, quod sit necessitas quaedam anticipata, proueniens ex certa syderum dispositione: fatum enim sic acceptum nemo vnus est qui non damnet: at si fatum sumatur pro »inhaerente rebus mobilibus dispositione, per quam prouidentia suis »quaeque necit ordinibus«, vt illud Boetius definit, vere illud dari iisdem momentis, quibus existere prouidentiam in Deo, demonstratur. Hinc S. Augustinus (7): »si propterea, scribit, quisquam fato tribuit »quia ipsam voluntatem vel potestatem fati nomine appellat, sententiam tenet, et linguam corrigat«. Et quidem iure merito scribit S.D. a fati nomine esse abstinendum; quod sermonis consuetudine videatur significare certam syderum positionem, ex qua casus eueniant ineuitabiles. At diuina prouidentia non tolli rerum contingentiam, vel ex eo abunde constat, quod in certa causarum omnium dispositione etiam caussae contingentes et liberae contineantur; et caussa prima disponat singulos effectus, modum quoque ac rationem. Vnde ex Dei prouidentia nulla sequi potest absoluta necessitas, vt alibi dicebamus.

Octauo quod obieciebat Cotta Academicus apud Ciceronem (8), nihil futillius poterat excogitari. Bona enim ratione sumus a Deo donati omnes: nec enim ab optimo rectissimoque principio potuit in nos quidquam prauum inordinatque deriuari: quid ergo si plurimi hoc Dei beneficio peruerse vtuntur? an iccirco non omnibus optime a Deo prouisum? In culpa hominibus ponendum est, quod et saepissime, et a pluribus ratione peccatur. ¶ Quoniam autem rationem prae-

Ec 2

no-

(6) In proem. comment. (7) Lib. 7. de ciu. Dei cap. 10. (8) Lib. III. de nat. Deor.

nouit Deus pestiferam fore multis, paucis admodum salutarem, innum satius fuit eam humano generi non dari omnino, quam tam large dari? cuius est naturas rerum seruare, non tollere, inaequumne fuit praecipui operum suorum, hominis nempe, naturam violare? Virtuti autem humanae si auferas libertatem, nonne ipsam eius naturam sustuleris? ait erudite Origenes (9). Quum ergo ipsa hominis natura habeat, vt intelligens sit atque libera, non aliter institui ab optimo et sapientissimo Auctore debuit, etsi naturalibus bonis praeue vsurus ille praenosceretur.

Nono sic occurrimus: monstra quaecumque et ostenta, quae in hac rerum vniuersitate videntur, distare quidem ab intentione et fine particularium caussarum, sed non a directione ac regula caussae primae: atque etiamsi noxia et inordinata videantur, si comparentur ad caussam proximam; sunt tamen magnopere vtilia et ordinatissima, si referantur ad caussam primam, seu ad sempiternam rationem, et constitutum a Deo rerum seriem: sancitum quippe a Deo est, et quidem sapientissime, vt caussae secundae natura sua mutabiles quandoque in rerum efficientia commutentur, ut in ipsa rerum contingentium varietate vnius summae caussae mutata ratio persistat. Conducunt autem etiam minima et vtiliora ad praecordinatum prouidentiae finem, et licet insipientibus videantur superflua, eiusmodi tamen non sunt Conditori suo, qui omnibus vtitur ad gubernationem vniuersi, cui summa lege dominatur. Explicat id S. Augustinus aptissimo exemplo: (10) »si in alicuius opificis officinam, inquit, imperitus intrauerit, videret ibi multa instrumenta quorum caussas ignorat; et si multum est insipiens, superflua putat. Iam vero si in fornacem incautus ceciderit, aut ferramento aliquo acuto, quum id male tractat, seipsum vulnerauerit, etiam pernicioza et noxia existimat ibi esse multa; quorum tamen vsum quoniam nouit artifex, insipientiam eius irridet, et verba inepta non curans, officinam suam constanter exercet. Et tamen tam stulti sunt homines, vt apud artificem hominem non audeant vituperare quae ignorant, sed quum ea viderint, credant esse necessaria: in hoc autem mundo, cuius conditor et administrator praedicatur Deus, audent multa reprehendere, quorum caussas non vident«, &c.

Vltimum sic soluitur: reges, terrenosque principes per constitutos a se vicarios remotas regere prouincias, non tam dominii argu-

(9) Lib. xv. cont. Celsum. (10) Lib. I. de Gen. cont. Manich. cap. 16.

mentum est, quam potestatis coarctatio. E contrario autem Deus, qui omnipotens est, et vbique praesens, singulis rebus tribuit efficaciam, et omnia propria potestate disponit. Neque quum per subiectam creaturam innumera operatur, deest illi dominationis magnificentia, neque suae prodit indigentiam virtutis, dum creaturis caussalitatís dignitatem communicat. Quanto autem corporis caussis, quae inuicem separantur agendo, est nobilior anima, quae per membra omnia diffunditur, et vitae opera per corporis organa exercet, tanto, si aliquam fas est infinito addere comparationem, excellit Deus Opt. Max. reges ac principes a suis praepositis loci interuallo, et viribus separatos; quum ille vbique praesens numquam a creaturarum suarum operatione sit semotus.

COROLLARIUM.

Quam ergo ridiculum sit fati inuentum, ex his, quae de diuina prouidentia hucusque diximus, apparet. Inuexit illud omnium primus Democritus, qui etiam actionum humanarum caussam statuit naturam aeternam materiae, et antecedentium caussarum colligationem, vt scribit in lib. I. de Philosophorum placitis Plutarchus (11). Ex hoc fonte errorem hauserunt Hermogenes ac Marcion, de quo Tertullianus ait (12): »collocat cum Deo creatore materiam de porticu Stoycorum«. Ab hac materia esse mala et peccata aderebant; virtutes autem stellarum inclinatione et impulsu. Quum ergo nouerint malitiosam hanc materiae vim Dei bonitati repugnare, facile fuit etiam cum fato aeternum principium malorum inducere, et Manichaeorum haeresim ex Persarum Magorumque cineribus suscitare. Hinc Priscillianus »ex Manichaeorum et Gnosticorum dogmate haeresim sui nominis condidit« inquit Eusebius (13). Verum ex ipso fati origine ipsius foeditas deprehenditur, vt elegantissime S. Leo scribit (14): »quis quis fatum adstruit, tenebris se etiam paganitatis immergit«, nimirum conatur adserere necessariam ac sempiternam malitiae vim, naturae summi boni optinae ac perfectissimae repugnantem. Cultum quoque syderum per hanc amentiam necesse est instaurari. Deinde neque de bonis, neque de malis actibus vllum poterit esse iudicium, si in vtramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, et quid-

(11) Cap. xxv.

(12) Lib. v.

(13) Ad aa. Chr. 381.

(14) In epist. ad Turibium.

quidquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed astrorum, vt arguunt communiter SS. PP. Sed finem huic capiti ac libro ponamus.

LIBER V.

In quo de Trinitatis dogmate agitur.

Constitutum ordinem tenentes egimus praecedentibus libris de Dei essentia eiusque perfectionibus, quae absolutae dicuntur, et ad Dei naturam ac operationem spectant; acturi modo de perfectionibus illis, quae relatiuae audiunt, et ex quibus adorandum Trinitatis mysterium consurgit. Sunt autem illae, non quae ad extra tendunt, vt relationes Creatoris, Domini, cet. neque quae ad intra sunt, per mentem dumtaxat fabricatae, quemadmodum relationes diuinae essentiae ad eius attributa; sed sunt reales relationes ad intra independentes a mente existentes, vti relatio Patris ad Filium, et vicissim Filii ad Patrem. Quoniam vero de hoc sacratissimo mysterio dicere meditantis tria se offerunt, existentia nempe illius et essentia, atque quae singularum personarum propria sunt, ad tria haec pro modulo nostro illustranda, tractationem in varia capita partiemur. Ad rem itaque.

CAPVT I.

Trinitatem personarum aduersus Iudaeos haereticosque defendit.

Deus trinus in personis est.

Ita reuelatum est, obscure quidem in testamento veteri, perspicue vero in nouo. Atque ad primum quod attinet, sumitur primum momentum ex vers. 1. Geneseos, vbi dicitur: »in principio creauit Deus coelum et terram«; quod quidem momentum, quod innititur vocabulo *Elohim* pluralis terminationis, coniuncto cum verbo *creauit* numeri singularis, probabile saltem aduersus criticos arbitramur.

Sumitur secundum momentum ex versu 26. cap. 1. illis verbis: »faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram«. Item aliud ex cap. 11: »ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum et malum«. Necnon et illud cap. 19: »igitur Dominus pluuit super Sodomam, et Gomorrhham sulphur et ignem a Domino

» de

» de coelo«; quo vsi sunt aduersus Hebraeos, Patres Concilii III. Sirmiensis. Videtur tamen tutior via, et ad propositum expeditior, quam D. Thomas ingressus est (1), quamque nobis praemonstrauit, dicens: »principium considerationis a secreto diuinae generationis sumentes, quid de ea secundum Scripturae sacrae documenta teneri debeat, praemittamus: dein vero ea, quae contra veritatem infidelitas adinuenit, argumenta ponamus, quorum solutione subiecta, huius considerationis propositum consequemur. Tradit igitur nobis Scriptura »sacra in diuinis paternitatis et filiationis nomina Quia vero »Patris et Filii nomina generationem aliquam consequuntur, diuinae »etiam generationis nomen Scriptura non tacuit«. In hanc igitur viam ingrediamur. Patris itaque, Filiique, vt et generationis nomina in sacris antiqui foederis litteris Deo expresse tribui probatur ex illo Psal. 11. »Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te«. Et Psal. 132: »ipse invocauit me, Pater meus es tu«; necnon Prov. 8. »nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram, ante colles ego »parturiebar«. Et quidem illud Psal. 11. veteri Synagoga de vero Messia intelligendum esse tam firmiter et vniuersè persuasum fuit, vt Paullus ad Iudaeos Antiochiae Pissidiae sermonem habens, tum et in Epistola ad Hebraeos (2), Christi resurrectionem, deitatem, aeternumque sacerdotium eo disserere probavit; non id ausurus certe, nisi communi apud Hebraeos id persuasionè receptum, probe nouisset. Insignior tamen et clarior nullus est Psalmorum centesimo nono ad significandam Christi diuinitatem, aeternamque generationem, necnon regiam dignitatem, et perpetuum sacerdotium: illum adductis adiciamus. Est huiusmodi: »dixit Dominus Domino meo »de a dextris meis«; rationemque reddens, cur Messias Dominus suus esset ad dexteram Dei sedens, pergit: »retum principium in die virtutis tuae, in splendoribus sanctorum, ex vtero ante Luciferum genui te«; vel vt hebraici codices habent, »ex matrice ante auroram tibi ros generationis tuae«, quibus nihil apertius ad denotandum, Filium et eiusdem esse cum Patre naturae, vt et homo consubstantialis est Matri. Alia sunt veteris eloquii loca quae tamen omitimus.

Ex nouo autem testamento tres praecipue textus transcribemus. Desumitur primum testimonium ex cap. 11. Math. et 1. Marci, et 11. Lucae, vbi recensetur Christi baptismus, in quo tres personae fuerunt declaratae. Pater inquam, et Filius coelesti illa ac mirabili voce:

»hic

(1) IV. contra Gent. cap. 2. (2) Capp. 1. et 5.